

Η Βία κατά των γυναικών

Νομική και κοινωνιολογική ανάλυση της απόφασης του ΕΔΔΑ Ορυζ κατά Τουρκίας

Διονύσιος Κουκουβίνος Κωστόπουλος και Σοφία Πεντζιά, προπτυχιακοί φοιτητές Νομικής Σχολής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Η ανάλυση της απόφασης Ορυζ κατά Τουρκίας (ΕΔΔΑ ν. 33401/02) αναδεικνύει την υποχρέωση των κρατών για ανάληψη δράσεων στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας και των διακρίσεων, με σκοπό την εγγύηση δικαιωμάτων όπως ο σεβασμός της ανθρώπινης και της ιδιωτικής ζωής και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Ταυτόχρονα, συνάγονται συμπεράσματα για τους κοινωνικούς κινδύνους που προκύπτουν ως απότοκο της ενδοοικογενειακής βίας. Παρατίθενται συνοπτικά έρευνες μη κυβερνητικών οργανώσεων από διαφορετικές χώρες του κόσμου ως μεθοδολογικά εργαλεία που εντάσσονται στη φεμινιστική προσέγγιση του δικαίου, προκειμένου να τονιστεί ο παγκόσμιος χαρακτήρας της έμφυλης και της ενδοοικογενειακής βίας. Η όλη ανάλυση επικεντρώνεται στην αντίδραση του ΕΔΔΑ στην ανορθολογική προσέγγιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας από τις τουρκικές δικαστικές αρχές στην υπόθεση Ορυζ, ως πράξη εθνομικτού χαρακτήρα που πηγάζει από τις συνήθειες και το πολιτισμικό *status quo* του τουρκικού κοινωνικού πλαισίου.

Στο παρόν άρθρο θα γίνει προσπάθεια ανάλυσης της υπόθεσης/προσφυγής στο ΕΔΔΑ από την αιτούσα κα Ορυζ κατά του τουρκικού κράτους, λόγω αδυναμίας του τελευταίου να προστατέψει εκείνη και την μητέρα της από βιαιοπραγίες του συζύγου της. Ως μέθοδος ανάλυσης θα χρησιμοποιηθεί η ολιστική ανάλυση^[1], η οποία, μαζί με την φεμινιστική προβληματική, θα αποτελέσουν τα μεθοδολογικά μέσα προσέγγισης του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας σε μία προσπάθεια ερμηνείας του δικαίου ως «κοινωνικού φαινομένου»^[2]. Με σημείο αφετηρίας την απόφαση του ΕΔΔΑ, εξάγονται κοινωνιολογικής φύσεως πορίσματα για το πατριαρχικό φαινόμενο που ονομάζεται ενδοοικογενειακή βία,

τον παγκόσμιο χαρακτήρα του και την επικινδυνότητά του για το δημόσιο συμφέρον τόσο για τα κράτη ξεχωριστά όσο και για την παγκόσμια κοινότητα. Ουσιαστικά, θα γίνει προσπάθεια νομικής ερμηνείας της απόφασης του ΕΔΔΑ ν. 33401/02^[3] αντιμετωπίζοντας διεπιστημονικά τα πορίσματα του δικαστηρίου. Ως κύριο ζήτημα τίθενται οι κοινωνικές συνέπειες της ενδοοικογενειακής βίας και αναδεικνύεται η παγκόσμια πτυχή του φαινομένου, ανεξαρτήτως από τις κοινωνικές, θεσμικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του κάθε κράτους. Η προσέγγιση του θέματος στηρίζεται σε πηγές τόσο από την διεθνή νομολογία^[4] σχετικά με παρόμοια περιστατικά

«εξάγονται κοινωνιολογικής φύσεως πορίσματα για το πατριαρχικό φαινόμενο που ονομάζεται ενδοοικογενειακή βία»

[1] «Η ολιστική ανάλυση ως επιστημονική μέθοδος εφαρμόζεται όχι μόνο στην επιστήμη του δικαίου, αλλά και στις ανθρωπιστικές επιστήμες ευρύτερα. Θα μπορούσε να οριστεί ως ακολούθως: η κατά το δυνατόν συνθετική προσέγγιση κάθε φαινομένου βασισμένη στα πορίσματα των θεωριών με την αξιοποίηση κάθε συμβατής άποψης και κάθε επιστημονικού τεκμηρίου με συνδυασμό ιδεαλιστικών και ρεαλιστικών προσεγγίσεων προς όφελος όλων.» Σταμέλος Χ., Η Ολιστική Ανάλυση ως Επιστημονική Μέθοδος. Αθηναϊκό Ακαδημαϊκό Περιοδικό. 2021; Τόμος 1 Τεύχος 1: Σελ. 75-

86. <https://www.atiner.gr/athacpe/2021-1-1-5-Stamelos.pdf> (τελευταία επίσκεψη 07/05/2023)

[2] Ρεθυμνωτάκη Ε., Μαροπούλου Μ. και Τσακιστράκη Χρ., Εισαγωγή στην προβληματική Φεμινισμός και Δίκαιο. Μεθοδολογικές διευκρινίσεις. Επιμ.: Ραβδάς, Π. και Κουσίδου, Ντ., Φεμινισμός και δίκαιο. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών; 2015. Σελ. 12-13

[3] Ορυζ ν. Turkey, ΕΔΔΑ, 9 Ιουνίου 2009.

[4] Το νομολογιακό προηγούμενο αποτελεί βασικό έρεσμα των θέσεων και επιχειρημάτων του παρόντος

Ανθρώπινα Δικαιώματα

όσο και σε έρευνες^[5] από διαφορετικές κοινωνικές πραγματικότητες και θεσμικές νόρμες. Έτσι, θεμελιώνεται το επιχείρημα για αυξανόμενη τάση της πατριαρχικής βίας^[6] εντός της οικογενειακής δομής μεν, άμβλυνση του φαινομένου όταν πρόκειται για γυναίκες από χαμηλότερα στρώματα ευάλωτα στη φτώχεια δε^[7]. Όπως και η απόφαση του ΕΔΔΑ, έτσι και το παρόν άρθρο διαπνέεται από τις επιταγές της ΕΣΔΑ και της Σύμβασης για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης έναντι των γυναικών (CEDAW), ενώ ταυτόχρονα λαμβάνονται υπόψη οδηγίες του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣΕ) για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας σε χώρες όπως η Τουρκία αλλά και η Ελλάδα.^[8]

I. Πραγματικά Γεγονότα^[9]

Αντικείμενο του παρόντος άρθρου αποτελεί η υπόθεση της κ. Ορπυζ, η οποία υποστηρίζει ότι το Τουρκικό κράτος απέτυχε να προστατέψει την αιτούσα, την μητέρα της και τα παιδιά της από τις βάνανυσες συμπεριφορές του συζύγου και του πεθερού της με αποτέλεσμα τον θάνατο της μητέρας και τη σωματική και ψυχική βλάβη της αιτούσας. Το 1995, η αιτούσα παντρεύτηκε τον Η.Ο. με τον πατέρα του οποίου ήταν παντρεμένη η μητέρα της. Ευθύς εξαρχής, ο γάμος τους αντιμετώπιζε δυσκολίες, ενώ υπάρχουν 6 επισήμως καταγεγραμμένες επιθέσεις από τον Η.Ο. εναντίον της αιτούσας και της μητέρας της. Η τελευταία καταγεγραμμένη επίθεση οδηγεί στον θάνατο της μητέρας της αιτούσας. Οι επιθέσεις που είναι γνωστές είναι παντός είδους. Ως πρώτο περιστατικό, οι δύο γυναίκες καταγγέλλουν την κακομεταχείρισή τους από τους

« θεμελιώνεται το επιχείρημα για αυξανόμενη τάση της πατριαρχικής βίας εντός της οικογενειακής δομής»

άντρες τους, με την ιατρική έρευνα που ακολουθεί να παραθέτει ευρήματα χτυπημάτων που είχαν ως αποτέλεσμα η αιτούσα και η μητέρα της να κριθούν ανίκανες για εργασία για διάστημα έως και 5 μέρες. Παρά τις κατηγορίες της εισαγγελίας, η υπόθεση διακόπτεται, λόγω απόσυρσης των καταγγελιών από τις δύο ενδιαφερόμενες.

Μόλις ένα χρόνο αργότερα υπάρχει κατηγορία κατά του Η.Ο. για ισχυρή σωματική βλάβη που οδηγεί στην κράτησή του από τις τουρκικές αρχές, τερματίζεται όμως μόλις λίγες μέρες αργότερα, καθώς η αιτούσα αποσύρει τις καταγγελίες της ξανά. Ένα χρόνο αργότερα συμβαίνει το τρίτο περιστατικό βίας, με τον Η.Ο. να επιτίθεται με μαχαίρι στην αιτούσα, την μητέρα και την αδελφή της, προκαλώντας τον τραυματισμό της αιτούσας και της μητέρας της. Η τοπική εισαγγελία δεν απευθύνει κατηγορίες και δεν προχωρά σε κρατήσεις, λόγω έλλειψης στοιχείων. Η τέταρτη επίθεση καταγράφεται το 1998, με τον Η.Ο. να κατευθύνει αυτοκινούμενο επάνω στην αιτούσα και την μητέρα της. Υπήρξαν, λοιπόν, ποινικές κατηγορίες, από μέρους της εισαγγελίας, έναντι του Η.Ο. για απειλή κατά της ζωής τρίτων και πρόκληση σημαντικής σωματικής βλάβης, σύμφωνα με την ιατρική έκθεση που κατατέθηκε. Αμέσως, η αιτούσα εκινεί διαδικασίες διαζυγίου, οι οποίες σταματούν λόγω απειλών από τον Η.Ο. Στη δίκη, ενώπιον του ορκωτού δικαστηρίου, που εξετάζει την υπόθεση, ως απόπειρα ανθρωποκτονίας, ο Η.Ο υποστηρίζει ότι πρόκειται για ατύχημα και η αιτούσα και η μητέρα της επιβεβαιώνουν την κατάθεσή του. Έτσι, το δικαστήριο

άρθρου, καθώς ιδιαίτερη μνεία γίνεται και κατά την αξιολόγηση της υπόθεσης από το ΕΔΔΑ.

[15] Παράτιθεται σειρά ερευνών προς επίρρωση των επιχειρημάτων του παρόντος άρθρου περί παγκόσμιας πυχής του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας και δημιουργίας συνθηκών απομόνωσης των ευάλωτων ο-
μάδων από την απόλαυση των δικαιωμάτων τους. Βλ:

[6] Hughes M., Kroehler C., Η ανισότητα των φύλων σε διεθνές επίπεδο. Επιμ.: Ιωσηφίδης, Θ., Κοινωνιολογία Οι βασικές έννοιες., Αθήνα: εκδόσεις Κριτική; 2014, σελ. 362-366.

[7] Women's Budget Group, Examining the cause and consequences of economic deprivation for women. *The Female Face of Poverty*. (2018); Σελ. 24-25. <https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2018/08/FINAL-Female-Face-of-Poverty.pdf> (τελευταία επίσκεψη 10/11/2023)

^[18] Η Σύμβαση για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης έναντι των γυναικών (CEDAW) αποτελεί σύμβαση του διεθνούς δικαίου, την οποία έχουν επικυρώσει τα κράτη μέλη της Ε.Ε. και άλλα κράτη εντός των οποίων η Τουρκία και η Ελλάδα.

Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women.1979, Οργανισμός για την έμφυλη ισότητα και την ενδυνάμωση των γυναικών. OHE

^[9] Τα πραγματικά γεγονότα της εν λόγω υπόθεσης περιγράφονται συνοπτικά στο παρόν άρθρο, ενώ για περαιτέρω εμπέδωση των πραγματικών συνθηκών προτείνεται εκτενής μελέτη της υπόθεσης *Opuz v. Turkey*, 33401/02, απόφαση ΕΔΔΑ, 9 Ιουνίου 2009, παρ. 7-69. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-92945%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-92945%22]})

Η Βία κατά των γυναικών

αποφασίζει την αθώωση του Η.Ο. λόγω έλλειψης στοιχείων, επιβάλλοντάς του απλώς πρόστιμο. Ως πλέον αξιοσημείωτη, βέβαια, χαρακτηρίζεται η επίθεση της 29^{ης} Οκτωβρίου 2001, η ιατρική έκθεση της οποίας αναφέρει 7 μαχαιριές σε διαφορετικά μέρη του σώματος της αιτούσας, με τον Η.Ο. να παραδίδεται στο τοπικό τμήμα, αλλά να αφήνεται ελεύθερος, εφόσον δηλώνει μετανιωμένος και πως έπραττε εν βρασμώ.

Ακολουθεί αίτηση της δικηγόρου της αιτούσας, που υποστηρίζει ότι κακώς αφέθηκε ελεύθερος ο δράστης, καθώς τα θύματα αναγκάζονταν να αποσύρουν τις καταγγελίες τους λόγω των συνεχών απειλών. Μέρος τούτων των απειλών περιγράφεται από την κατάθεση της μητέρας της αιτούσας ενώπιον της Εισαγγελίας του Diyarbakir, στην οποία υποστηρίζει πως ο Η.Ο. προβαίνει σε συνεχείς απειλές κατά της ζωής της προβάλλοντάς μπροστά στην πόρτα του σπιτιού της σχεδόν καθημερινά κάποιο μαχαίρι ή κάποια καραμπίνα. Βέβαια, η αίτηση, σύμφωνα με τις τουρκικές αρχές, δεν στοιχειοθετούσε αρκούντως αποδείξεις για την κράτηση του φερόμενου ως δράστη.

Τελευταίο, από τα αναφερόμενα περιστατικά βίας είναι το θανατηφόρο συμβάν απροσδιόριστης ημερομηνίας, όταν ο Η.Ο. σταματά φορτηγό μεταφορικής στο οποίο επιβαίνει η μητέρα της αιτούσας και την πυροβολεί, επιφέροντάς της ακαριαίο θάνατο.

II. Νομικό Πλαίσιο και Κοινωνιολογική προσέγγιση

Καίριας σημασίας θεωρείται η σχέση των κανόνων δικαίου με τα έννομα αποτελέσματα που επιφέρει η ερμηνεία και η εφαρμογή τους

από τις δικαστικές αρχές. Ταυτόχρονα, εξετάζονται οι κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις των αποφάσεων των δικαστηρίων για το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο πέραν των εμπλεκόμενων υποκειμένων στην εκάστοτε υπόθεση^[10]. Αιτία της προσφυγής στο ΕΔΔΑ αποτελεί, κατά την αιτούσα, η ανικανότητα των τοπικών αρχών να προστατέψουν εκείνη και την οικογένειά της, λόγω προβληματικής προσέγγισης των γεγονότων από μέρους των τουρκικών δικαστηρίων. Τούτο το επιχείρημα θεμελιώνεται στο γεγονός ότι παρότι είχαν παραβιαστεί οι επιταγές 188,191 παρ.1, 449, 456 και 457 του Τουρκικού Ποινικού Κώδικα (ΠΚ) δεν υπήρξαν σοβαρές έννομες συνέπειες για τον δράστη^[11]. Ιδιαίτερη σημασία, παραδόξως, δίδεται στο γράμμα του άρθρου 460 του ΠΚ, σύμφωνα με το οποίο τερματίζεται η δίωξη σε περίπτωση απόσυρσης της καταγγελίας, ενώ γίνεται αρκετά ισχνή μνεία στο Ν. 4320/14-01-1998 με τίτλο “Πράξη προστασίας της οικογένειας”. Κατ’επέκταση δεν εφαρμόζονται οι προβλέψεις του νόμου για αυτεπάγγελτη παρέμβαση της εισαγγελίας, εάν γνωστοποιηθούν πράξεις που στοιχειοθετούν το φαινόμενο οικογενειακής βίας ή/και εάν δεν συμμορφωθεί ο δράστης στις απαγορεύσεις του νόμου και των ρυθμίσεων που θεσμοθετήθηκαν προς ολοκλήρωση του.^[12] Η ανωτέρω προσέγγιση από την τουρκική έννομη τάξη θεωρείται προβληματική, λόγω της στρεβλής αντίληψης περί του σκοπού και του νοήματος της θεσμοθετημένης διάταξης, γεγονός που δημιουργεί περαιτέρω νομικά ζητήματα αντί να επιλύει τις ήδη υπάρχουσες νομικές διαφορές.^[13] Σε αντιδιαστολή της ανωτέρω προσέγγισης παρουσιάζονται μια σειρά ουσιαστικών νόμων από το Διεθνές Δίκαιο.^[14] Πρόκειται για τα άρθρα 2,

«Αιτία της προσφυγής στο ΕΔΔΑ αποτελεί, κατά την αιτούσα, η ανικανότητα των τοπικών αρχών να προστατέψουν εκείνη και την οικογένειά της, λόγω προβληματικής προσέγγισης των γεγονότων από μέρους των τουρκικών δικαστηρίων»

^[10] Γεωργιάδης Α., Εισαγωγή στην Νομική Επιστήμη. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλας; 2020. σελ. 290 παρ. 27.

^[11] Σύμφωνα με τις διατάξεις 449, 456, 457 του Τουρκικού ΠΚ η χρήση βίας ή/και απειλής για πατρωνάρισμα και τον έλεγχο τρίτου, ειδικά εάν πρόκειται για σύζυγο, επιφέρει από ισχυρό πρόστιμο και προσωποκράτηση έως και ισόβια κάθειρξη εάν συνοδεύεται από ανθρωποκτονία.

^[12] Ο ν. 4320/14-01-1998 με τίτλο “Πράξη προστασίας της οικογένειας” αποτελεί θεσμική κατοχύρωση, εντός της τουρκικής έννομης τάξης, της διεύρυνσης του δικαιώματος στην οικογενειακή και ιδιωτική ζωή προς συμμόρφωση με την οδηγία 5 (2002). Recommendation Rec. (2002) 5 and documents concerning violence against women. Διαθέσιμο στο <https://www.coe.int/en/web/genderequality/recommendation-rec-2002-5-and-other-tools-of-the-council-of-europe-concerning-violence-against-women> (11/12/2023)

^[13] Γεωργιάδης Α., ό.π. σελ: 247 παρ:26.

^[14] Μέσω των διαφορετικών προσεγγίσεων από τα τουρκικά δικαστήρια και το ΕΔΔΑ γίνεται σαφές πως

Ανθρώπινα Δικαιώματα

3, 8 και 14 της ΕΣΔΑ, που προστατεύουν το δικαίωμα στην ζωή, της μη χρήσης βασανιστηρίων από το κράτος και από τρίτους, την προστασία της οικογενειακής ζωής και την απαγόρευση διακρίσεων αντίστοιχα. Επίσης, παραβιάζεται πολλαπλώς ο γενικός χαρακτήρας της Σύμβασης για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης έναντι των γυναικών (CEDAW) αλλά και σειρά οδηγιών του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣΕ)^[15], τις οποίες ακολουθούν 27 χώρες, μεταξύ των οποίων και η Τουρκία, από το 1986. Σύμφωνα με τις ανωτέρω συμβάσεις, αναγνωρίζεται στα κράτη η διακριτική ευχέρεια να κρίνουν σε ποιες υποθέσεις πρέπει να παρεμβαίνουν.

Στην κορωνίδα των υποθέσεων, σύμφωνα με το πνεύμα έκδοσης αλλά και εφαρμογής τούτων των οδηγιών, βρίσκονται οι υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, τόσο λόγω του ποινικού ενδιαφέροντός τους, όσο και για τον ιδιαίτερο κοινωνικό χαρακτήρα τούτου του επαρκώς διαδεδомένου φαινομένου. Δημιουργείται, λοιπόν, η υποχρέωση των κρατών^[16] να παρεμβαίνουν, εάν κρίνουν ότι θίγεται το θετικό δικαίωμα των υποκειμένων δικαίου, δηλαδή εμποδίζεται η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και η επί «ίσοις όροις» δυνατότητα στην ανάπτυξη κοινωνικής δράσης^[17].

Σύμφωνα με την οπτική που διατρέχει το παρόν άρθρο, η συγκεκριμένη υπόθεση αντιμετωπίζεται αρκετά ανορθολογικά από τις τουρκικές αρχές, καθώς αγνοούνται οι επιταγές της ΕΣΔΑ και της CEDAW, παραβιάζεται δηλαδή το διεθνές δίκαιο. Λόγω της κύρωσής τους από το Τουρκικό κράτος, θεωρείται αναγκαία η συμφωνία με κανόνες δικαίου ανώτερης ιεραρχικής βαθμίδας.^[18]

Η Σύμβαση για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών και το πλήθος οδηγιών και

συστάσεων της αποτελεί κύριο κρίκο της προβληματικής για την, κάτω των προσδοκιών, νομική προσέγγιση της εν λόγω υπόθεσης. Τούτο, διότι, περιγράφει αδρά τι σημαίνει διάκριση και δη κατά των γυναικών και εγκαλεί τα κράτη ως προς τις υποχρεώσεις δράσης τους κατά των περιστατικών έμφυλης βίας και καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός της επικρατείάς τους. Ως βασικές υποχρεώσεις αναφέρονται η πρόληψη και η προστασία από εγκλήματα οικογενειακής βίας μέχρι και η τροποποίηση νόμων με στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπιση τέτοιας μορφής βίας.

Η Γενική Οδηγία Νο 19 ορίζει σαφώς τι εστί οικογενειακή βία και αναφέρεται στα στερεότυπα της πατριαρχίας, που αποδυναμώνουν τις σύγχρονες δημοκρατίες αποτελώντας κατ'αλήθειαν την ανάπτυξη των διακρίσεων και την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών^[19]. Εδώ έγκειται και ο πυρήνας σκέψης του παρόντος άρθρου. Πρόκειται για την ανάδειξη της ενδοοικογενειακής βίας ως ακραίου κοινωνικού κινδύνου, που προικαλεί εύφορο πεδίο για την ανάπτυξη δημοκρατικού ελλείμματος στις σύγχρονες κοινωνίες.

Έτσι, επαγωγικά, από το ειδικό παράδειγμα της υπόθεσης Οριζ κατά Τουρκίας, γίνεται προσπάθεια να επαναπροσδιοριστούν οι κίνδυνοι της σύγχρονης πατριαρχίας, η οποία απομονώνει τις γυναίκες από την απόλαυση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τους, εμποδίζοντας την ανάπτυξη τόσο της πολιτικής τους συμμετοχής όσο και των δεξιοτήτων τους καθιστώντας αδύνατη την συμμετοχή τους με ίσους όρους στις πολύπλοκες σύγχρονες κοινωνικές δομές. Η χρήση της επαγωγικής μεθόδου έχει ως σκοπό την ανάδειξη του δικαϊκού συστήματος ως διαμεσολαβητή με-

«Η Σύμβαση για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών και το πλήθος οδηγιών και συστάσεων της αποτελεί κύριο κρίκο της προβληματικής»

υπάρχει ζήτημα σύγκρουσης της τουρκικής έννομης τάξης με το διεθνές δίκαιο.

^[15] Η πλέον βαρύνουσα σημασία είναι η Γενική Οδηγία Ν. 19, καθώς περιγράφει τι σημαίνει διάκριση κατά των γυναικών και πως οι διακρίσεις αποκλείουν τις γυναίκες από την απόλαυση των δικαιωμάτων τους.

CEDAW General Recommendation No. 19: Violence against women διαθέσιμο στο <https://www.refworld.org/docid/52d920c54.html> (τελευταία επίσκεψη 29/11/2023)

^[16] Χρυσόγονος Κ. και Βλαχόπουλος Σ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα. 4^η Έκδοση. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη; 2017. σελ: 140-141

^[17] Ρεθυμνωτάκη Ε., Μαροπούλου Μ. και Τσακιστράκη Χρ., Η προσέγγιση του δικαίου υπό το πρίσμα της οπτικής του φύλου. ό.π. σελ: 16

^[18] Γεωργιάδης Α., ό.π. σελ: 238 παρ.22.

^[19] CEDAW(2005), Concluding comments: Turkey διαθέσιμο στο <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw32/conclude-comments/Turkey/CEDAW-CC-TUR-0523813E.pdf> (τελευταία επίσκεψη 17/05/2023)

Η Βία κατά των γυναικών

ταξύ του υποκειμένου και της πραγματικότητας. Στόχο αποτελεί η έμφαση του ρόλου του δικαίου στην καταπολέμηση των διακρίσεων. Τούτη η προβληματική εμφορείται από την αντίληψη του δικαίου ως «κοινωνισμένο γεγονός»^[20] (φεμινισμός και δίκαιο), δηλαδή ως οριοθετημένο στον χώρο και τον χρόνο κοινωνικό φαινόμενο. Τούτη η σχετικά αντιδογματική ερμηνεία του δικαίου αναγνωρίζει από την μία την δυσκολία αναθεμελίωσης νέων βάσεων κοινωνικής δράσης και πραγματικότητας και από την άλλη την διαπλαστική ικανότητα του δικαίου, δηλαδή την δυνατότητα του δικαίου να κατασκευάζει αντιλήψεις.^[21] Η προβληματική του φύλου αντιμετωπίζει τον δικαιοϊκό χώρο ως ένα χρήσιμο εργαλείο για τον περιορισμό του φαινομένου των κοινωνικών διακρίσεων. Σε περίπτωση όμως στρεβλών προσεγγίσεων του δικαίου και των νόμων ελλοχεύει ο κίνδυνος περιθωριοποίησης των πλέον ευάλωτων ομάδων και περαιτέρω ανάπτυξης των ανισοτήτων των σύγχρονων πατριαρχικών κοινωνιών.^[22] Η πατριαρχία είναι η πλέον εκτεταμένη μορφή θεσμικού σεξισμού. Πρόκειται για ένα σύστημα κοινωνικής οργάνωσης το οποίο αποδίδει στους άνδρες δυσανάλογο μερίδιο της εξουσίας.^[23] Θεωρείται, εξάλλου, ότι το ταξικό πρόσημο λειτουργεί ως τροχοπέδη στις πολύπλοκες συνθήκες ανάπτυξης προσωπικότητας για το γυναικείο φύλο, που συχνά οδηγούν σε αδιέξοδο. Για να καταστεί κατανοητή η παραπάνω προσέγγιση παρατίθεται μια σειρά ερευνών από κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς. Έτσι, θεμελιώνεται το επιχείρημα για την εκτεταμένη διάκριση κατά των γυναικών και τη ρεαλιστική συνθήκη ότι

γυναίκες από τα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα είναι αρκετά πιο ευάλωτες σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας χωρίς ικανότητα απεγκλωβισμού από αυτήν. Ουσιαστικά, υποστηρίζεται ότι πρόκειται για παγκόσμια φαινόμενα, που αποσυνδέουν τις σύγχρονες δημοκρατίες από τις πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες επεκτατικής ισότητας^[24], όπου τα υποκείμενα ανεξαρτήτων φύλου θα απολαμβάνουν κατά παρόμοιο τρόπο τα δικαιώματά τους.

Σύμφωνα με έκθεση για τα ανθρώπινα δικαιώματα του υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, οι διακρίσεις και τα περιστατικά βίας με αποδέκτες τις γυναίκες βαίνουν όλο και πιο κλιμακούμενες και συνήθεις παγκοσμίως^[25]. Κατά την ίδια περίπου περίοδο, έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης, το 2006, παρουσιάζει ποσοστά της τάξεως του 25% των γυναικών στην Ευρώπη να έχουν δεχθεί έμφυλη βία τουλάχιστον μία φορά κατά την διάρκεια της ζωής τους. Επίσης, στην Τουρκία εκτιμάται ότι η έμφυλη βία αφορά το 40% των παντρεμένων γυναικών, με ιδιαίτερη μνεία να γίνεται στην ατιμωρησία που επικρατεί για τις ανωτέρω καταστάσεις.^[26] Ο οργανισμός της Ε.Ε. για τα Θεμελιώδη δικαιώματα, σε επισκόπηση αποτελεσμάτων από τα 282 κράτη μέλη, συμπεραίνει ότι 13 εκατομμύρια γυναίκες εντός της Ε.Ε. έχουν πέσει θύματα σεματικής βίας.^[27] Θεωρείται ότι, διεθνώς, μία στις τρεις γυναίκες δέχεται κάποιας μορφής βία^[28], ενώ ο μη κυβερνητικός οργανισμός USA-Facts εκδίδει άρθρο με τίτλο *Τα δεδομένα δείχνουν πως η ενδοοικογενειακή βία μειώνεται, αλλά*

«Η προβληματική του φύλου αντιμετωπίζει τον δικαιοϊκό χώρο ως ένα χρήσιμο εργαλείο για τον περιορισμό του φαινομένου των κοινωνικών διακρίσεων»

[20] Ρεθυμνωτάκη Ε., Μαροπούλου Μ. και Τσακιστράκη Χρ., . Εισαγωγή στην προβληματική Φεμινισμός και Δίκαιο. Μεθοδολογικές διευκρινίσεις. ό. π. σελ. 11

[21] Γεωργιάδης Α., ό. π. σελ: 291&29

[22] Ρεθυμνωτάκη Ε., Μαροπούλου Μ. και Τσακιστράκη Χρ., Η γέννηση μιας έννοιας: το κοινωνικό φύλο (gender) ως κοινωνική σχέση και ως σχέση εξουσίας. ό. π. σελ. 15-17

[23] Hughes M. & Kroehler C., ό. π.

[24] Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο: Ατομικά Δικαιώματα, Α' τόμος, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκουλα; 2012, σελ:138,148

[25] Eisenbraun St., 2009 Country Reports on human rights practices. Washington DC: U.S. Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor; 2010.

[26] Directorate General of Human Rights Strasbourg, 2006, Combating violence against women,

Stocktaking study on the measures and actions taken in Council of Europe member States, Council of Europe, διαθέσιμο στο <https://rm.coe.int/090000168059aa52> (τελευταία επίσκεψη 1/12/2023)

[27] European Union Agency for Fundamental Rights, (Violence against women: an EU-wide survey. 2015; Main results report available at <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

[28] Garcia Moreno Cl. Heise L. Jansen H. Ellsberg M & Watts Ch., Violence against women. Science, τόμος 310: σελ. 1282-83.

Ανθρώπινα Δικαιώματα

τα μισά από τα θύματα δεν αναφέρουν τα περιστατικά στις αστυνομικές δυνάμεις^[29]. Επιπροσθέτως, σε άρθρο, στο περιοδικό “JacksonFreePress”, διαφαίνεται ως κύρια διαπίστωση ότι ανάλογο με την ταξική θέση των γυναικών είναι και το πλήθος των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, άρθρα του δικτύου εθελοντικών οργανώσεων με όνομα “Women’s Budget Group” υποστηρίζουν ότι τα φτωχότερα νοικοκυριά αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα ποσοστά ενδοοικογενειακής βίας, φαινόμενο που προσλαμβάνει διάσταση οικονομικού ζητήματος.^[30] Έρευνα από την Εθνική Βιβλιοθήκη Ιατρικής του Ιράν τονίζει την σχέση της οικονομικής και κοινωνικής θέσης των ατόμων με τα φαινόμενα ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών, χαρακτηρίζοντας τα χαμηλά στρώματα ως τα πλέον ευάλωτα στη βία.^[31]

Ουσιαστικά, οι ανωτέρω παραθέσεις στατιστικών στοιχείων έχουν ως σκοπό την ανάδειξη του παγκόσμιου χαρακτήρα του φαινομένου και γι’ αυτό χρησιμοποιούνται έρευνες της τελευταίας 20ετίας και στοιχεία από διαφορετικά μέρη του πλανήτη. Αναδεικνύονται εξάλλου και τα διευρυμένα στερεότυπα της πατριαρχικής κοινωνίας, που ανατροφοδοτούν την εξουσία των ανδρών και της όλο και πιο ευάλωτης θέσης των υποκειμένων, ανάλογα με το ταξικό πρόσημο του κοινωνικού-οικονομικού στρώματος που ανήκουν. Γίνεται προσπάθεια να στοιχειοθετηθεί ότι η κοινωνική δομή δεν παρέχει ίσες ευκαιρίες για ανάπτυξη δεξιοτήτων στις γυναίκες με αποτέλεσμα να έχουν ελάχιστες δυνατότητες κοινωνικής και οικονομικής ανέλιξης. Ταυτόχρονα, όμως, όσο πιο ευάλωτες είναι οικονομικά, τόσο πιο πιθανό είναι να αυξάνεται και ο κίνδυνος να βρεθούν θύματα ενδοοικογενειακής έμφυλης βίας, με ελάχιστες δυνατότητες απεμπλοκής

από τέτοια περιβάλλοντα. Η φτώχεια θεωρείται ταυτόχρονα παράγοντας και επίπτωση της ενδοοικογενειακής βίας αφού παρατείνει την έκθεση των γυναικών στην κακοποίηση, μειώνοντας τη δυνατότητα τους να φύγουν, καθώς, ενδεχόμενη εγκατάλειψη της συζυγικής εστίας ή της σχέσης, τις καθιστά ακόμη φτωχότερες.

III. Μέθοδοι ερμηνείας^[32] και αξιολόγηση της υπόθεσης από το ΕΔΔΑ

Από τη σκοπιά της τουρκικής έννομης τάξης εντοπίζεται μία αυστηρή γραμματική ερμηνεία του τουρκικού ΠΚ και ιδιαίτερα του άρθρου 460, που προβλέπει ότι η διαδικασία για την καταδίκη του θύτη δεν μπορεί να ολοκληρωθεί αυτεπαγγέλτως, δηλαδή χωρίς καταγγελία των θυμάτων ή μετά από απόσυρση τέτοιας καταγγελίας. Ταυτόχρονα, διαφαίνεται μία ιδιαίτερη περίπτωση ιστορικής ερμηνείας, καθώς τα τουρκικά δικαστήρια αντιμετωπίζουν τα ανωτέρω περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας ως εθιμικού χαρακτήρα πράξεις, αποδεκτές για την τουρκική κοινωνία ως ιστορικός και κοινωνικός θεσμός.

Από την άλλη πλευρά, γίνεται αντιληπτό ότι δίδεται ιδιαίτερη σημασία στον σκοπό των άρθρων 2, 3, 8 και 14 της ΕΣΔΑ από μέρους του ΕΔΔΑ. Τα ανωτέρω άρθρα ερμηνεύονται τελολογικά, θεωρώντας ότι σκοπός της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου είναι η πρόληψη και η προστασία των δικαιωμάτων του εκάστοτε υποκειμένου δικαίου. Σύμφωνα με το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, κρίνεται απαραίτητη η δικαστική προστασία των ατόμων, ακόμα και έπειτα από απόσυρση των καταγγελιών των θυμάτων. Επίσης, δίδεται ιδιαίτερη σημασία στη Γενική Οδηγία Νο19 της CEDAW, αποδίδοντας το περιεχόμενο της οδηγίας ως ρητή άρνηση ότι το πολιτισμικό status quo της εκάστοτε κοινωνίας μπορεί να αντίκειται στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να αναπαράγει

«Η φτώχεια θεωρείται ταυτόχρονα παράγοντας και επίπτωση της ενδοοικογενειακής βίας»

^[29] <https://usafacts.org/articles/data-says-domestic-violence-incidents-are-down-but-half-of-all-victims-dont-report-to-police/> (τελευταία επίσκεψη 25/11/2023)

^[30] Women’s Budget Group, ό.π και Reis S., DOMESTIC ABUSE IS AN ECONOMIC ISSUE – FOR ITS VICTIMS AND FOR SOCIETY. Διαθέσιμο στο <https://cpag.org.uk/news-blogs/news-listings/domestic-abuse-economic-issue-%E2%80%9393-its-victims-and-society> (τελευταία επίσκεψη 24/10/2023)

^[31] Dabaghi N., Amini-Rarani M. και Nosratabadi M., Investigating the relationship between socioeconomic status and domestic violence against women in Isfahan, Iran in 2021: A cross-sectional study. Health Science Reports. 2023; 6(5) doi: [10.1002/hsr2.1277](https://doi.org/10.1002/hsr2.1277) (τελευταία επίσκεψη 11/11/2023)

^[32] Σταμάτης Κ., Μεθοδολογία του Δικαίου, 2η έκδοση, Αθήνα: Σάκκουλας; 2019. Σελ:138-157.

Η Βία κατά των γυναικών

την βία και τις διακρίσεις έναντι ευάλωτων ομάδων, όπως οι γυναίκες.^[33] Άρα, πέραν της τεολογικής ερμηνείας, γίνεται και γραμματική ερμηνεία των ανωτέρω συμβάσεων διεθνούς δικαίου.

Το ΕΔΔΑ ομόφωνα απορρίπτει την προκαταρκτική αντίρρηση του Τουρκικού κράτους όσον αφορά την εξάντληση των ένδικων μέσων, είτε ποινικών είτε αστικών. Άρα, δέχεται τα επιχειρήματα της αιτούσας για αποτυχία των τουρκικών αρχών να προστατέψουν εκείνη και την μητέρα της, θεωρώντας ότι παραβιάζονται τα άρθρα 1, 2, 3, 8 και 14 της ΕΣΔΑ. Ουσιαστικά, η οπτική του δικαστηρίου δεν αποδέχεται την αυστηρή γραμματική ερμηνεία του τουρκικού ΠΚ από τα εθνικά δικαστήρια και ερμηνεύει τα άρθρα της Διεθνούς σύμβασης με τέτοιο τρόπο ώστε να αναγνωρίζεται θετικό δικαίωμα του υποκειμένου δικαίου για προστασία των δικαιωμάτων του. Αναδεικνύει, δηλαδή, την υποχρέωση της πολιτείας να λάβει μέτρα εξασφάλισης του δικαιώματος αποφυγής της κακομεταχείρισης των υποκειμένων δικαιών από τρίτους κατά τις επιταγές των άρθρων 1 και 3 της Σύμβασης. Ταυτόχρονα, κατά την ερμηνεία του ΕΔΔΑ, υπήρχε υποχρέωση, κατά τα άρθρα 2 και 3 της ΕΣΔΑ, από μέρους των τουρκικών αρχών να λάβουν κατάλληλα μέτρα για την προστασία των θυμάτων λόγω της μονιμότητας των απειλών και της σοβαρότητας των επιθέσεων από μέρους του δράστη και λόγω της ευπαθούς κατάστασης των γυναικείων υποκειμένων κατά το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ. Καθιερώνεται, λοιπόν, η ουσιαστική υποχρέωση να προστατεύεται η ακεραιότητα προσώπων που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση, ώστε να αποτραπεί τυχόν υποβολή τους σε κακομεταχείριση και διακρίσεις από τρίτους^[34].

IV. Σύγκρουση τουρκικής έννομης τάξης με συμβάσεις Διεθνούς Δικαίου

Είναι προφανές η σύγκρουση του εθνικού δικαίου του Τουρκικού κράτους με το Διεθνές δίκαιο, ειδικά όσον αφορά τα ανθρωπίνα δικαιώματα και την προστασία τους. Για αυτό το λόγο, κρίνεται παράδοξη η προσέγγιση των Τουρκικών δικαστηρίων, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, στην βάση του επιχειρήματος ότι η ερμηνεία του νόμου δέον να εναρμονίζεται ως προς την ερμηνεία με την ΕΣΔΑ^[35]. Ταυτόχρονα, θεωρείται καθήκον της εκάστοτε κρατικής εξουσίας να θεσπίζει νομοθετικά και διοικητικά λειτουργικά πλαίσια, ώστε να προστατεύονται θεμελιώδη δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στη ζωή^[36].

Η σημασία της απόφασης προκύπτει από το γεγονός ότι είναι η πρώτη απόφαση του ΕΔΔΑ η οποία αναγνώριζε την ανησυχητική αποτυχία των κρατών να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τα φαινόμενα ενδοοικογενειακής βίας σε αντίθεση με τις επιταγές της ΕΣΔΑ και της CEDAW. Ουσιαστικά, η ερμηνεία του άρθρου 8 «Δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή» από το ΕΔΔΑ, πέραν από τον αρνητικό χαρακτήρα του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή αναδεικνύει και την θετική χροιά του^[37], δηλαδή τις υποχρεώσεις του κράτους απέναντι στα υποκείμενα να προστατευθεί η αξιοπρεπής διαβίωση εντός του θεσμού της οικογένειας^[38]. Η διεύρυνση του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή επιτυγχάνεται καθώς το «δικαίωμα τριτενεργεί»^[39].

V. Νομολογιακό προηγούμενο και Διεθνείς Συμβάσεις

Τούτο υποστηρίχθηκε πρώτη φορά στην υπόθεση Airey v. Ireland^[40], όπου η αιτούσα υποστήριξε ότι, λόγω του χαμηλού εισοδήματός της και της αδυναμίας της να προσλάβει δικη-

«είναι η πρώτη απόφαση του ΕΔΔΑ η οποία αναγνώριζε την ανησυχητική αποτυχία των κρατών να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τα φαινόμενα ενδοοικογενειακής βίας»

^[33] Σταμάτης Κ., ό.π. και Γεωργιάδης Α., ό.π.

^[34] Σισιλιάνος Α., Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Ερμηνεία κατά. Άρθρο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη; 2013. Σελ:100.

^[35] Κοτσάλης Α., Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ποινικό Δίκαιο, Ερμηνεία και Εφαρμογή των Άρθρων 1-10 ΕΣΔΑ. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη; 2014. Σελ:31

^[36] Κοτσάλης Α., ό.π.

^[37] Σισιλιάνος Α., ό.π. σελ:312

^[38] Κοτσάλης Α., ό.π. Διεύρυνση του Δικαιώματος στην οικογενειακή και ιδιωτική ζωή (άρθρο 8 ΕΣΔΑ). Πλέον συνήθως η ερμηνεία του άρθρου 8 με τρόπο που να προβλέπει υποχρεώσεις του εκάστοτε κράτους για την προστασία του εν λόγω δικαιώματος.

^[39] Μαγγανάς Α. και άλλοι, Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Νομολογία και Ερμηνευτικά σχόλια.³¹ Έκδοση. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη; 2011. σελ.16

^[40] Airey v. Ireland, ν.6289/73, ΕΔΔΑ, 09/ 10 / 1979.

Ανθρώπινα Δικαιώματα

γόρο, το κράτος είχε την υποχρέωση να παρέχει πρόσβαση σε νομικές διαδικασίες, ώστε να εκκινήσει διαδικασίες διαζυγίου σε βάρος του παραβατικού συζύγου της. Το επιχείρημα θεωρήθηκε ορθό, κατά την ερμηνεία του ΕΔΔΑ, το οποίο θεώρησε ότι το ατομικό δικαίωμα της αιτούσας για σεβασμό της αξιοπρεπούς διαβίωσης είχε ως βασική προϋπόθεση την ικανότητα διαζυγίου. Σύμφωνα με την παραπάνω παραδοχή, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η ανικανότητα του ιρλανδικού κράτους να παρέχει τη δυνατότητα νομικών υπηρεσιών αποτελούσε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

Αντίστοιχες υποθέσεις που επιβεβαιώνουν τη διεύρυνση του χαρακτήρα του άρθρου 8 και την υπέρβαση του αμυντικού του σκοπού της μη παρέμβασης του κράτους στα «εν οίκω», αποτελούν τόσο η υπόθεση *Bevacqua v. Bulgaria*^[41] όσο και η υπόθεση *Kontrovan. Slovakia*^[42]. Και στις δύο περιπτώσεις οι εθνικές αρχές δεν παρείχαν το κατάλληλο νομικό πλαίσιο ώστε να υπάρξει πρόληψη και προστασία από την κακομεταχείριση ιδιότη από ιδιώτη. Έτσι, κρίθηκε ότι τόσο η Βουλγαρία παραμέλησε την προστασία της αιτούσας, παραβιάζοντας το άρθρο 8 της Σύμβασης, όσο και η Σλοβακία, στην οποία η παθητική στάση των κρατικών αρχών δεν απέτρεψε την αυτοδικία του κακοποιητή-συζύγου και τον φόνο όλων των παιδιών του, στάση η οποία, όπως απεφάνθη το ΕΔΔΑ, παραβιάζει -εκτός του άρθρου 8- και το άρθρο 2 της ΕΣΔΑ.

Άλλες παραπλήσιες αποφάσεις αποτελούν η Υπόθεση *A.T. v. Hungary*, απόφαση της 26/01/2005^[43], στην οποία οι ισχυρισμοί της αιτούσας ήταν ότι κακοποιείτο και απειλείτο σωματικά για χρόνια από τον σύζυγο της με τον οποίο είχαν δύο παιδιά. Η επιτροπή της CEDAW όρισε ως αναγκαία προϋπόθεση η Ουγγαρία να λάβει μέτρα για την «σωματική και ψυχική ακεραιότητα της αιτούσας και της οικογένειάς της», ενώ ακολούθησε πλήθος γε-

νικών συστάσεων στην Ουγγαρία για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των γυναικών εντός της επικράτειάς της και την προστασία τους από την ενδοοικογενειακή βία. Επίσης, ιδιαίτερης σημασία κρίνεται η υπόθεση *Fatma Yildirim v. Austria* (απόφαση της 01/10/2007)^[44]. Πρόκειται για υπόθεση δολοφονίας της κ. Yildirim από τον σύζυγο της και το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι το κράτος μέλος είχε παραβιάσει τόσο τα άρθρα 1 και 2 της ΕΣΔΑ όσο και τα άρθρα 2 και 3 της CEDAW, καθώς και την γενική οδηγία Νο 19 της επιτροπής CEDAW, μη παρέχοντας προστασία για τη σωματική και πνευματική ακεραιότητα της αποθανούσας *Fatma Yildirim*.

Προγενέστερες διεθνείς αποφάσεις, οι οποίες θεμελιώνονται στον συλλογισμό περί θετικού δικαιώματος του υποκειμένου δικαίου και διεύρυνση του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή, με ταυτόχρονες ευθύνες της κρατικής εξουσίας για την προστασία του δικαιώματος αυτού μέσω παρέμβασης, αποτελούν η υπόθεση *Velazquez- Rodriguez v. Honduras*^[45] και η υπόθεση *Maria Da Penha v. Brazil*^[46]. Πρόκειται για αποφάσεις του InterAmerican Court of Human Rights που αφορούν έννομες τάξεις από την άλλη πλευρά του Ατλαντικού και είναι νομικά πλασιωμένες από τις επιταγές της Αμερικανικής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Σύμβασης 'Belem do Para'. Οι δύο προαναφερόμενες αποφάσεις της Λατινικής Αμερικής παρίστανται ουσιαστικώς κρίσιμες, διότι το InterAmerican Court of Human Rights προσεγγίζει τις δύο υποθέσεις υπό ένα σφαιρικό πρίσμα αρκετά παρόμοιο με την ολιστική σιοπιά της παρούσας προσέγγισης.

Η Διαμερικανική Σύμβαση για την Πρόληψη, Τιμωρία και Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών του 1994 (*Belém do Pará*)^[47] απαγορεύει αυστηρά τις έμφυλες διακρίσεις και αποτελεί τη μοναδική διευρυμένη και πολυμελή σύμβαση αποκλειστικά εναντίον της

«το κράτος είχε την υποχρέωση να παρέχει πρόσβαση σε νομικές διαδικασίες, ώστε να εκκινήσει διαδικασίες διαζυγίου σε βάρος του παραβατικού συζύγου της»

^[41] *Bevacqua and S. v. Bulgaria*, v. 71127/ 01, ΕΔΔΑ, 12/06/2008.

^[42] *Kontrova v. Slovakia*, v. 7510/ 04, ΕΔΔΑ, 13/ 06/ 2006.

^[43] *A.T. v. Hungary*, ΕΔΔΑ, 26/01/2005

^[44] *Fatma Yildirim v. Austria*, v. 34308/96, ΕΔΔΑ, 19/10/1999.

^[45] *Case of Velazquez- Rodriguez v. Honduras*, Inter-American Courts of Human Rights, 29/07/1988.

^[46] *Case of Maria Da Penha v. Brasil*, Inter-American Courts of Human Rights, 16/04/2001.

^[47] Πρόκειται για την πλέον βαρύνουσα σημασίας σύμβαση με στόχο την εξόντωση της βίας κατά των γυναικών. *Belém do Pará*. Διαθέσιμη στο https://belemdopara.org/CIM_MESECVI/wp-content/uploads/sites/2/2022/02/Folleto-BelemdoPara-EN-WEB.pdf (τελευταία επίσκεψη 21/08/2023)

Η Βία κατά των γυναικών

βίας κατά των γυναικών. Σύμφωνα με τις επιταγές της και το άρθρο 1 της Αμερικανικής Σύμβασης για τα δικαιώματα του ανθρώπου, το Interamerican Court of Human Rights, τόσο στην υπόθεση Velazquez- Rodriguez v. Honduras απόφαση της 29/07/1988 όσο και στην Υπόθεση Maria Da Penha v. Brazil απόφαση της 16/04/2001, έκρινε ότι υπήρξε κρατική αδυναμία ως προς την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των αρμόδιων κρατικών αρχών όσον αφορά την πρόληψη καταχρηστικών διακριτικών καταστάσεων και τη μη κατάλληλη διερεύνηση των περιστατικών με σκοπό την τιμωρία των δραστών. Τούτη η αμέλεια των κρατικών αρχών προβάλλεται από την Διαμερικανική Επιτροπή ως μοτίβο ανοχής και παράβλεψης τέτοιων πλήρως παράνομων πρακτικών, που μόνο μεμονωμένο περιστατικό δεν μπορεί να θεωρηθεί. Ασπάζεται πλήρως την απόφαση του Interamerican Court of Human Rights, υποστηρίζοντας ότι η ατιμωρησία και η δικαστική απροθυμία λήψης αυστηρών μέτρων, σε τέτοιες αδικοπραξίες, καθιστούν ανεκτή τη διατήρηση διακρίσεων και την αναπαράγωγή στερεοτύπων διατηρώντας ένα πατριαρχικό status quo.

Συμπέρασμα

Η προσέγγιση των τουρκικών δικαστικών αρχών στην υπόθεση Oruz θεωρείται προβληματική, διότι συγκρούεται με τους κανόνες του διεθνούς και του ευρωπαϊκού δικαίου. Μέσω της ολιστικής ανάλυσης που προσηγήθηκε, το παρόν άρθρο δεν περιορίζεται μόνο στη ανάδειξη μιας στρεβλής απονομής δικαιοσύνης αλλά εντοπίζει και άλλα ζητήματα, όπως δημοκρατικό έλλειμμα σε σύγχρονα κράτη, με συνέπεια την περαιτέρω αύξηση των διακρίσεων. Ουσιαστικά η ολιγωρία και η

αναποτελεσματικότητα των κρατικών και δικαστικών αρχών σε ορισμένα κράτη αναδεικνύουν νομικές παθογένειες στις οποίες ελλοχεύουν ισχυροί κοινωνικοί κίνδυνοι θεσμικής αναπαράγωγής στερεοτύπων, βίας και διακρίσεων, καθιστώντας τα εκάστοτε κράτη θεσμικούς φορείς διακρίσεων έναντι των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Οι κοινωνικοί κίνδυνοι που προκύπτουν από τις διακρίσεις και την έμφυλη βία, όπως και ο παγκόσμιος χαρακτήρας αυτών των φαινομένων, διαφαίνονται από σειρά ερευνών και νομολογιών που παρατίθενται ανωτέρω. Σημαντική λύση είναι η ερμηνευτική διεύρυνση του δικαιώματος στην «οικογενειακή ζωή» (Άρθρο 8 ΕΣΔΑ) από το ΕΔΔΑ, για περαιτέρω προστασία των ευάλωτων υποκειμένων δικαίου.

Επίμετρο

Η παρούσα θεωρητική προσέγγιση είναι σημαντικά επηρεασμένη από την πρόσφατη δικαστική απόφαση ΑΠ 615/2022^[48]. Τούτη αφορά τη διεύρυνση του ορισμού της ενδοοικογενειακής βίας κατά τις διατάξεις του ν.3500/2006, αναγνωρίζοντας ως μέλη της οικογενειακής δομής και κατ' επένταση ως δυνάμει θύματα ενδοοικογενειακής βίας και τους μόνιμους συντρόφους που συνοικούν, τους τέως συντρόφους αλλά και μέρη συμφώνου συμβίωσης που έχει διακοπεί. Θεωρείται κρίσιμο να προστατεύονται τα υποκείμενα δικαίου και τα δικαιώματά τους, όπως αναφέρεται σε όλο το εύρος του παρόντος άρθρου και μία τέτοια διασταλτική ερμηνεία κανόνων δικαίου που αφορούν ευάλωτες κοινωνικές κατηγορίες από ανώτατο δικαστήριο είναι θεμιτή και αναγκαία.

.....

«η ολιγωρία και η αναποτελεσματικότητα των κρατικών και δικαστικών αρχών σε ορισμένα κράτη αναδεικνύουν νομικές παθογένειες στις οποίες ελλοχεύουν ισχυροί κοινωνικοί κίνδυνοι θεσμικής αναπαράγωγής στερεοτύπων, βίας και διακρίσεων»

^[48] Η απόφαση δημοσιεύτηκε στις 28/04/2022.